[2024] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 532 : 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 486

ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ

ਬਨਾਮ

ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2024 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6741)

09 ਜੁਲਾਈ 2024

[ਡਾ. ਧਨੰਜਯਾ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.

ਜੇ.ਬੀ ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ* ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ/ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ; ਕੀ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ; ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ।

ਸਿਰਲੇਖ 1

ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ/ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦ - ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ - ਦਾਇਰਾ - ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਕੋਲਕਾਤਾ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਿਖਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ:

ਹੋਲਡ: ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਕਾਰਜ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ

*ਲੇਖਕ

ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਵਸੂਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਹਾ - ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਸਮਝੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਕਿਉਂ ਸਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ 1 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੇ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ 'ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ' ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ - ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਥਿਤ 'ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਮਾਗੀ, ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਬਦਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ - ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ - ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਗੈਰ-ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 60-62, 103-105, 107, 122]

ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ/ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦ - ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ; ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇਪਣ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ' ਤੱਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ - ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ - ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਿਵੇਕ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ - ਅੰਦਰੂਨੀ-ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗ - ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਾ 14 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ - ਚੁਣੌਤੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਮਨਮਾਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ:

ਸਥਿਤ: ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਚੈਨਲ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਜਾਂ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗ ਜੋ ਉਸ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਥਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਿਆ ਗਿਆ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੂਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ, ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੁਸਫੁਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਅੰਦਰੂਨੀ-ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੀ - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਸਕੇ, ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 85, 90]

ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ/ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦ - ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਫੈਸਲੇ - ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ - ਸੰਭਾਵੀ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ - ਜੇਕਰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਧ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ:

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਨਹੀਂ - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਰਪੱਖ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।

ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ - ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ - ਉੱਚ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਕਿਵੇਂ ਸੀ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਧ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 115, 116, 118]

ਟੈਂਡਰ - ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਟੈਂਡਰ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ - ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼:

ਆਯੋਜਿਤ: ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ - ਇਹ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਵਿੱਚ - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਨਮੋਹਕ ਜਾਂ

ਮਨਮਾਨੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ - ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਵੈਧ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਬੰਧਨ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗੀ - ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 124-126]

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ - ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ - ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ - ਹੱਦਬੰਦੀ - ਮੁਲਾਂਕਣ:

ਸਥਿਤ: ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਵਿਚਕਾਰ ਹੱਦਬੰਦੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ - ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 57-59]

ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ/ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦ - ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ - ਜਨਤਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਪਹੁਦਰੀ ਵਰਤੋਂ - ਚੁਣੌਤੀ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 14 - ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ:

ਸਮਾਯੋਜਿਤ: ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ - ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾ

ਹੈ - ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਉਪਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਪਹੁਦਰੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਰਾਜ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਵੀ ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ-ਭਾਈਵਾਲੀ ਉਭਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 56]

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਪਹੁਦਰੀ - ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ - ਵਾਜਬਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਬੁਰਾਈ - ਜਦੋਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਸਥਿਤ: ਇਹ ਸਵਾਲ, ਕੀ ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟੈਸਟ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਐਕਟ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਵਾਜਬਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਖੁਦ ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਅਣਜਾਣ ਇੱਕ ਕੰਮ, ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ - ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਕੀ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ - ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਿਆਂ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਕਸਵੱਟੀ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਹੈ - ਇੱਕ ਤਰਕ ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਜੋ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ - ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਤਿਰਛੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੂਚਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰਕ ਦੇ ਹਰ ਮਿੰਟ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ

ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ, ਸੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਰਕ ਸੀ - ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੈ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਬਦਨੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਵੈਧ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਵਿਚਾਰ। [ਪੈਰਾ 65, 67, 69-71]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਪਿੰਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪ. ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ [2018] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 310: (2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 215; ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [2009] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 710: (2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705 - ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਵਾਨ।

ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1977] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 249: (1977) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 457; ਪ੍ਰੇਮਜੀ ਭਾਈ ਪਰਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ [1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 704: (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129; ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਟੀ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 662: (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 238; ਬਰੇਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [1989] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 743: (1989) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116; ਐਮ/ਐਸ ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ [2023] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 473: (2023) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 5; ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [1987] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 819: (1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 395; ਮਹਾਬੀਰ ਆਟੋ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ [1990] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 818: (1990) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 752; ਦਵਾਰਕਾਦਾਸ ਮਾਰਫਤੀਆ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਟਰੱਸਟੀਜ਼ ਆਫ਼ ਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਬੰਬਈ [1989] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 751: (1989) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 293; ਐਲਆਈਸੀ ਬਨਾਮ ਖਪਤਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ [1995] ਪੂਰਕ 1 ਐਸਸੀਆਰ 349: (1995) 5 ਐਸਸੀਸੀ 482; ਸ਼੍ਰੀਲੇਖਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ (ਕੁਮਾਰੀ) ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [1990] ਪੂਰਕ 1 ਐਸਸੀਆਰ 625: (1991) 1 ਐਸਸੀਸੀ 212; ਵੇਰੀਗਾਮਟੋ ਨਵੀਨ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [2001] ਪੂਰਕ 3 ਐਸਸੀਆਰ 112: (2001) 8 ਐਸਸੀਸੀ 344; ਬਿੰਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸ਼ਿਵਨ ਅਤੇ ਹੋਰ [2005] ਪੂਰਕ 2 ਐਸਸੀਆਰ 421: (2005) 6 ਐਸਸੀਸੀ 657; ਏਬੀਐਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਗਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (2004) 3 ਐਸਸੀਸੀ 553; ਨੋਬਲ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ [2006] ਪੂਰਕ 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 53: (2006) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 236; ਜੋਸ਼ੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਕ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [2015] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1042: (2015) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 728; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪਾਵਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ

ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਜਬਲਪੁਰ ਬਨਾਮ ਸਕਾਈ ਪਾਵਰ ਸਾਊਥਈਸਟ ਸੋਲਰ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ [2022] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1: (2023) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 703; ਰਮਨਾ ਦੇਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਦ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ [1979] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1014: ਏਆਈਆਰ 1979 ਐਸ.ਸੀ. 1628; ਮਹੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ [1992] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 616: (1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 279; ਟਾਟਾ ਸੈਲੂਲਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [1994] ਪੂਰਕ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 122: (1994) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651; ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ [1962] ਪੂਰਕ 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 713: ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ. 395; ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਹੈਲੋ ਹੋਮ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੋਸਾਇਟੀ (2024) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148; ਮਹਾਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੋਵਨ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [2022] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 153: (2023) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 807; ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀ, ਬਰਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਜੈ ਨਰਾਇਣ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ [2022] 16 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 897: (2022) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ 376; ਸੇਠੀ ਆਟੋ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀਡੀਏ [2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 598: (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 180; ਉੱਤਰਾਂਚਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵੈਸ਼ [2011] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 754: (2011) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 670; ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ਼ੰਕਰ [1987] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1: (1987) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 34; ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਟੀ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਰਿਐਲਟੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ [2021] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 190: (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1141; ਵਸੰਤਕੁਮਾਰ ਰਾਧਾਕਿਸਨ ਵੋਰਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਮ ਬੰਬੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਬੋਰਡ [1990] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 825: (1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761; ਹਰ ਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡਿਊਟੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਂਡ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 254: (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737; ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅਲ. ਫਰਹੀਮ ਮੀਟ ਐਕਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ [2006] ਪੂਰਕ 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 354: (2006) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 382; ਸ਼ਿਵਾਨੰਦਨ ਸੀ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ [2023] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 674

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਠੇਕੇ/ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦ; ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ; ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ; ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰ; ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ; ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ; ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ; ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਆਧਾਰ; ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ; ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ/ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ; ਮਨਮਾਨੀ; ਅਣਉਚਿਤ; ਗੈਰ-ਵਾਜਬ; ਬਾਹਰੀ

ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ; ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨਾ; ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮੋਹਕ ਵਰਤੋਂ; ਦੁਰਭਾਵਨਾ; ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦ; ਵਿਵਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ; ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ; ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ; ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ; ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ/ਆਦੇਸ਼; ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ; ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ; ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ; ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਿਵੇਕ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗ; ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ; ਸੰਭਾਵੀ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ; ਵੱਧ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; ਮਨਮਾਨੀ; ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਪਹੁਦਰੀ; ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਫੈਸਲੇ; ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ; ਆਪਹੁਦਰੀ ਦੀ ਬੁਰਾਈ; ਵੇਡਨਸਬਰੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ; ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ; ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ; ਵੈਧ ਵਿਚਾਰ; ਸੱਚਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6741 ਆਫ਼ 2024

25.05.2023 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੈਟ ਨੰਬਰ 744 ਆਫ਼ 2023 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀ

ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਤੀਵ ਮਾਥੁਰ, ਅਜੈ ਮੋਂਗਾ, ਸੰਜੇ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਰਸ਼ਾ ਕ੍ਰਿਪਲਾਨੀ, ਅਨਮੋਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜ਼ੋਹੇਬ ਹੁਸੈਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਨਿਰਣਾ

ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੇ.

ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -: (2024) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 799- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੂਚਕਾਂਕ*

ਏ. ਤੱਥ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ	2
ਬੀ. ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਆਦੇਸ਼	7
ਸੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਵਿਕਾਸ	10
ਡੀ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਪੁਰਦਗੀਆਂ	15
ਈ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਸਪੁਰਦਗੀਆਂ	17
ਐਫ. ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਨੁਕਤੇ	18

*ਸੰਪਾਦਨ ਨੋਟ: ਮੂਲ ਨਿਰਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਨਾ-ਨਿਰਧਾਰਨ।

ਜੀ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 19
i. ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ/ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ 19
ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ
ਏ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇਪਣ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ 19
ਬੀ. 'ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ' ਤੱਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ: ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 25
ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ
ਸੀ. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 47
ਦੀ ਆਪਹੁਦਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਅਸਲ ਮਹੱਤਵ

ii. ਕੀ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ 53
ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ?
ਏ. ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ 55
ਬੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 69

iii. ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ 77

ਐੱਚ. ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਟਾ 81

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2023 ਦੇ ਐਮ.ਏ.ਟੀ. ਨੰਬਰ 744 ("ਇਮਪੁਗਨਡ ਆਰਡਰ") ਵਿੱਚ 25.05.2023 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਏ. ਫੈਕਟੁਅਲ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ

2. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ 12.05.2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਬਾਈਪਾਸ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਹਰੇਕ ਅੰਡਰਪਾਸ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੰਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤ

ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਾਗ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋ-ਮਕੈਨੀਕਲ ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

ਸ. ਨੰ.	ਕੰਮ ਦਾ ਨਾਮ	ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਚਾਰਜ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ (ਰੁਪਏ)	ਅਰਨੈਸਟ ਮਨੀ (ਰੁਪਏ)	ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	ਬੇਲੀਆਘਾਟਾ ਅੰਡਰਪਾਸ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੇਖਭਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਗਾਰਡਨ ਏਰੀਆ, ਗ੍ਰੇਡ ਅੰਡਰਪਾਸ ਏਰੀਆ ਅਤੇ (10) ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀਆਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਮੈਕੈਨੀਕਲ ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਟੈਂਡਰ ਆਈਡੀ – 2022_ ਕੇਐਮਡੀਐਸ_380215_1	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ	5,00,000.00 [ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ] ਔਨਲਾਈਨ (ਨੈੱਟ ਬੈਂਕਿੰਗ/ ਐਨਈਐਫਟੀ/ਆਰਟੀਜੀਐਸ)	10 (ਦਸ) ਸਾਲ
	ਸਵਾਭੂਮੀ ਅੰਡਰਪਾਸ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੇਖਭਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਗਾਰਡਨ ਏਰੀਆ, ਗ੍ਰੇਡ ਅੰਡਰਪਾਸ ਏਰੀਆ ਅਤੇ (10) ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀਆਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਮੈਕੈਨੀਕਲ ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਟੈਂਡਰ ਆਈਡੀ – 2022_ਕੇਐਮਡੀਐਸ_380215_1	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ	5,00,000.00 [ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ] ਔਨਲਾਈਨ (ਨੈੱਟ ਬੈਂਕਿੰਗ/ ਐਨਈਐਫਟੀ/ਆਰਟੀਜੀਐਸ)	10 (ਦਸ) ਸਾਲ

3. ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 13.06.2022 ਨੂੰ ਬੇਲੀਆਘਾਟਾ ਅੰਡਰਪਾਸ ਲਈ 29,55,555/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸਵਭੂਮੀ ਅੰਡਰਪਾਸ ਲਈ 23,55,555/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਕੁੱਲ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕੋਟੇਸ਼ਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਲਈ ' ਐੱਚ 1' ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

4. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 27.06.2022 ਨੂੰ ਦੋ ਇਰਾਦੇ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਫਰਮ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਲਈ ਸਫਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਦਾ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ 'ਕੰਮ ਦਾ ਦਾਇਰਾ' ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ (i) ਫਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ, ਪੌੜੀਆਂ, ਐਸਕੇਲੇਟਰਾਂ, ਰੇਲਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਫਿਕਸਚਰ ਦੀ ਸਫਾਈ, (ii) ਡਸਟਬਿਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ / ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨਾ, (iii) ਬਾਗ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ (iv) ਲਾਈਟ-ਫਿਟਿੰਗ, ਐਸਕੇਲੇਟਰਾਂ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੰਪਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋ-ਮਕੈਨੀਕਲ ਫਿਕਸਚਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

6. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 35 ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਫਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ, ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

7. ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੁਆਰਾ 18.10.2022 ਦੇ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

8. 01.12.2022 ਨੂੰ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਸ਼ਾ ਅੰਡਰਪਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ

(ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ.) ਯਾਨੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ.) ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ

ਨਾਗਰਯਾਨ, ਡੀਐਫ-8, ਸੈਕਟਰ-1 ਸਾਲਟ ਲੇਕ, ਕੋਲਕਾਤਾ - 700064

ਮੀਮੋ ਨੰਬਰ 5783 - ਯੂਡੀਐਮਏ-22012(14)/11/2022

ਮਿਤੀ: 01.12.2022

ਆਰਡਰ

ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਹੱਬ ਉਲਟਾਡੰਗਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਾਰੀਆ ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੜਕ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 15.6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਰਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਡਰੇਨੇਜ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ।

(1) ਕੈਰੇਜਵੇਅ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਹੁਣ ਤੋਂ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਬਹਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(2) ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਰੇਜਵੇਅ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਤ੍ਹਾ ਅਤੇ ਭੂਮੀਗਤ ਡਰੇਨੇਜ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੂਰਬੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(3) ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਸਾਰੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਨ.ਓ.ਸੀ. ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸੜਕ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਸਾਰੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

(4) ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਐਮਡੀਏ ਕੋਲ ਰਹੇਗਾ।

(5) ਸਾਰੇ ਢਾਂਚੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੁਲ, ਕਲਵਰਟ, ਐਫਓਬੀ ਆਦਿ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੋਣਗੇ।

(6) ਪੁਲਾਂ, ਕਲਵਰਟ, ਐਫਓਬੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕੇਐਮਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

(7) ਕੇਐਮਸੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨ ਰਹੇਗਾ।

(8) ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਟੋਬਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕਿਨਾਰਾ ਕੇਐਮਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

"ਸਦ/-

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ

ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ"

9. 01.12.2022 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੈਰੇਜਵੇਅ, ਢਾਂਚੇ, ਭੂਮੀਗਤ ਡਰੇਨੇਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

10. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ 24.01.2023 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਕੰਮ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦੋਵਾਂ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

11. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 25.01.2023 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 01.12.2022 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਢਾਂਚਿਆਂ, ਪੁਲਾਂ, ਕਲਵਰਟਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇ, ਅਤੇ 24.01.2023 ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਹਾਲਾਂਕਿ, 07.02.2023 ਨੂੰ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ 'ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਅਤੇ 'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ' ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਉਕਤ ਨੋਟਿਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

ਮਿਤੀ: 07.02.2023

ਤੋਂ, ਵੀ.ਐਸ. ਐਡਵਰਟਾਈਜ਼ਿੰਗ,

65/268, ਐਮ.ਐਨ. ਸਰਕਾਰ ਰੋਡ,

ਸਿਲੀਗੁੜੀ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ 7340001

ਉਪ: ਕੰਮ/ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,
ਇਸ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਕੇਐਮਡੀਏ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ, ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਈ ਅਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਲਾਗਤ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਾਗਤ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਡਰਾਇੰਗ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਸਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ।

"ਸੰਸਥਾਪਕ/-
ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ-II (ਪੁਲ)
ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲ ਸੈਕਟਰ, ਕੇਐਮਡੀਏ"

13. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ, ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

<u>ਬੀ. ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼</u>

14. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2023 ਦੀ ਡਬਲਯੂਪੀਏ ਨੰਬਰ 3381 ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ 07.02.2023 ਦੇ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 24.04.2023 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ 'ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ: -

(i) ਪਹਿਲਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਹੱਥ ਬਦਲਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੰਤਮ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ 07.02.2023 ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਯਾਨੀ ਕਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ, ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"11. [...] 24.01.2023 ਦੀ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ "ਬਦਲਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼" ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ।

XXX XXX XXX

18. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 07.02.2023 ਦੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਰੱਦੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਝਟਕੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 24.01.2023 ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ 01.12.2022 ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਰੱਦੀਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ/ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਪੱਤਰ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਤਰ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਟੈਂਡਰ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਂਡਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧ 10 ਅਤੇ 14 ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਈਨਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਤੋਂ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੇਐਮਡੀਏ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ, ਬੋਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ii) ਦੂਜਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਿਊਟੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੀ ਮੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"20. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਨਤੀਜਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗਾ। ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਥ ਜਨਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਮ.ਪੀ. ਪਾਵਰ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਾਲਾ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਨ।"

21. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਉਪਾਅ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ-226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋ ਕੁਝ ਟੈਸਟਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਿਵਾਰਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਿਵਲ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਹਰਜਾਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

16. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2023 ਦੇ ਐਮ.ਏ.ਟੀ. ਨੰ. 744 ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਾ ਲੱਭਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਲੈ ਕੇ ਹੈ।

ਸੀ. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਵਿਕਾਸ।

18. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟ-ਫਾਈਲ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਰਟੀਆਈ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

19. ਜਨਤਕ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਨੇ 18.08.2023 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਰਾਹੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ / ਨੋਟਸ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ: -

ਏ) ਨੋਟ #91 ਮਿਤੀ 30.12.2022 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੋਟਿੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

"ਨੋਟ #91

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਈਐਮ ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

03/01/2023 11:51 ਏ.ਐਮ.

ਫਿਰਹਾਦ ਹਕੀਮ ਸੀਆਰਐਮਐਨ (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

ਬੀ) ਨੋਟ #95 ਮਿਤੀ 10.01.2023 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ, ਇਸਨੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੋਟਿੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

"ਨੋਟ # 95

[...] ਹੁਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਐਮਡੀਏ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਐਮਡੀਏ ਤੋਂ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲਾਅ-ਸੈੱਲ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਐਮਡੀਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਨੋਟਿਸ ਤੱਕ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੋਕਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਆਲੂ ਪੜਚੋਲ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟ ਪੱਤਰ ਇੱਥੇ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [...]

10/01/2023 ਦੁਪਹਿਰ 02:55

ਪਰਥ ਪ੍ਰੋਟਿਮ ਘੋਸ਼ ਈ.ਈ.

(ਆਰ.ਬੀ.ਬੀ.ਆਰ.ਡੀ.ਜੀ.) (ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ.)"

ਸੀ) ਦੁਬਾਰਾ, ਨੋਟ #96 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਦੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੋਟਿੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: -

"ਨੋਟ # 96

[...]

ਨੋਟ # 91 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ # 95 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟ ਪੱਤਰ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ, ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਅੰਤ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

13/01/2023 ਦੁਪਹਿਰ 02:13

ਸੰਤਾਨੂ ਪਾਤਰਾ ਸੇ

(ਆਰ ਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

ਡੀ) ਨੋਟ #97 ਮਿਤੀ 16.01.2023 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੰਮ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੋਟਿੰਗ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਨੋਟ #97

ਵਿਸ਼ਾ: ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ

ਮੌਜੂਦਾ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਅ ਸੈੱਲ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [...]

16/01/2023 ਦੁਪਹਿਰ 04:38

ਸੁਭੰਕਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਸੀਈ

(ਆਰਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

"ਨੋਟ # 101

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਖਰੜਾ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਲਾਅ ਸੈੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਲਈ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਰਾਏ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

19/01/2023 ਦੁਪਹਿਰ 02:28

ਸੁਭੰਕਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਸੀਈ

(ਆਰਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

ਐੱਫ) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਾਏ ਦੇ ਸਕੇ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੋਟ #108 ਮਿਤੀ 24.01.2023 ਤੋਂ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੋਟਿੰਗ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਨੋਟ #108

ਐੱਚ.ਐੱਮ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ। ਇਹ ਅੱਜ ਕੇਐਮਡੀਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਨ-ਨਯਾਨ ਭਵਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

24/01/2023 ਦੁਪਹਿਰ 05:16

ਸੁਭੰਕਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਸੀ ਈ

(ਆਰ ਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

ਜੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੋਟ #109 ਮਿਤੀ 02.02.2023 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਟੈਂਡਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੋਟਿੰਗ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਨੋਟ #109

ਟੈਂਡਰ ਕਮੇਟੀ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਦੀ 5ਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਈ ਨੋਟ #91 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮੀਮੋ: 5783- ਯੂਡੀਐਮਏ-22012(14)/11/2022 ਮਿਤੀ 01-12-2022 ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇਐਮਡੀਏ ਤੋਂ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [...]

02/02/2024 ਦੁਪਹਿਰ 02:31

ਸੰਤਾਨੂ ਪਾਤਰਾ ਐਸਈ

(ਆਰਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)

ਐੱਚ) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ - ਨੋਟ #110 ਮਿਤੀ 03.02.2023, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਤੀ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

20. ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ 15.05.2023 ਨੂੰ ਉਸੇ ਅੰਡਰਪਾਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ-ਧਿਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਵਰਕ ਆਰਡਰ (ਆਰਡਰਾਂ) ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 16.09.2023 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 01.12.2022 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ i) ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਸਮੇਤ 37 ਪੁਲਾਂ, ਫਲਾਈਓਵਰਾਂ, ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ, ਆਦਿ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ii) ਉਕਤ ਢਾਂਚਿਆਂ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਕੇਐਮਡੀਏ ਤੋਂ ਕੇਐਮਸੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਭਾਗ

ਸੁਬੋਧ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੇਰ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਨਾਗਰਯਾਨ, ਡੀਐਫ-8, ਸੈਕਟਰ-1
ਸਾਲਟ ਲੇਕ, ਕੋਲਕਾਤਾ - 700 064

ਮੀਮੋ ਨੰਬਰ 5271 - ਯੂਡੀਐਮਏ-22012(14)/11/2022

ਮਿਤੀ: 16.09.2023

ਆਰਡਰ

ਨੰਬਰ 5783- ਯੂ ਡੀਐਮਏ -22012(14)/11/2022 ਮਿਤੀ 01.12.2022 ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 37 ਪੁਲਾਂ, ਫਲਾਈਓਵਰਾਂ, ਫੁੱਟ ਓਵਰ ਬ੍ਰਿਜਾਂ, ਅੰਡਰ ਪਾਸ ਅਤੇ ਕਲਵਰਟਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕੇਐਮਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਐਮਡੀਏ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ (ਪੁਲਾਂ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ) 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਡਿਸਪਲੇਅ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮਦਨ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੱਤਰ/-
ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ
ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ

22. ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਟੈਂਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਤੀਜੀ-ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡੀ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨੋਟਿਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨੋਟਿਸ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ।

24. ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ।

25. ਸ਼੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

26. ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।

27. ਆਖਰੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿੰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਾਲੀਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਈ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ

28. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

29. ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਲਗਾਉਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ

ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਉੱਚ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

30. ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਇੱਕ ਅੰਡਰਪਾਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

31. ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗ ਸਿਰਫ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

32. ਆਖਰੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐੱਫ. ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਨੁਕਤੇ

33. ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

1) ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ / ਟੈਂਡਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ?

II) ਕੀ 07.02.2023 ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ? ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ?

ਜੀ. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

1. ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ / ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ।

ਏ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ।

34. ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਖੋਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਹੀ ਸੰਤੁਲਨ ਲੱਭਣਾ ਰਹੀ ਹੈ i) ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ii) ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ।

35. ਪਹਿਲਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ' ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੀ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਿਸ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਇੱਕ ਆਮ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਐਲਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਜੋ (1977) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 457 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: -

"19. [...] ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਮੁਕੱਦਮਾ। ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ। [...]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

36. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਹੁਣ

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਸਮਝੌਤਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"10. [...] ਪਰ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੰਧ ਹੁਣ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਏਜੰਟ, ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 14 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ।

11. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ਼ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਸਮੇਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ "ਅਧਿਕਾਰ" ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

37. ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਚਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਮਜੀ ਭਾਈ ਪਰਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129 ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਟੀ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (1981) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 238 ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋਵੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: -

"9. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਹਰਜਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਨਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਇਲਟੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

38. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਰੇਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ (1989) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"22. ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਸਰਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ [...]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

39. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਚਮਕਦਾਰ ਰੇਖਾ ਅੰਤਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ 'ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸਬੰਧ' ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ, ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਭਾਵ, ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਗੀਆਂ।

40. ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਝਿਜਕ ਇਸਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨਾਂ ਕੋਲ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਲਚਕਤਾ ਜਾਂ ਵਿਵੇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਜੱਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਉਸਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਜੋ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। [ਦੇਖੋ: ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ (ਉਪਰਾ) ਪੈਰਾ 11]

41. ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਰਲ ਪਹੁੰਚ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਜਿਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ 'ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦ' ਜਾਂ 'ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ' ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਇੱਕ 'ਵੱਡਾਪਣ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਨ - ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਉਦਾਰਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ, ਬਦਲਣ, ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਖੋਹਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 'ਠੇਕੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦ' ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹਰ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਦੇ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ

ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਮ/ਐਸ ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨਜ਼ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ (2023) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 5 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਸੀਜੇਆਈ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਵਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਹਨ: -

"11 ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਵਧਾਈ' ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਭਾਂ, ਨੌਕਰੀਆਂ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਡਿਆਈ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ - ਸਿਧਾਂਤਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਟੀਚੇ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ 'ਵਧਾਈ' ਦੇ ਲੈਂਸ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਜ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

XXX XXX XXX

13. 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਸੀ.ਕੇ.ਚੁਥਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1959 ਐਸਸੀ 490 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਨਿਭਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।' ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਉੱਤੇ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਚੁਣਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰੇਗੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

42. ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 395 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: -

"31. [...] ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਧਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਜੋ ਇੱਕ ਉੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਗੇ। [...]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਬੀ. 'ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ' ਤੱਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ: ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ।

43. ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਮਨਮਾਨੀ, ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਮਨਮੋਹਕ ਨਾ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

44. ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਵੇਕ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

45. ਮਹਾਬੀਰ ਆਟੋ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (1990) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 752 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਮਨੋਰਥ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਵਾਜਬਤਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"12. [...] ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਰਕ ਦਾ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਿਯਮ, ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਪਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਾਂਗ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ।

13. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ "ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬੁਰਾਈ" ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ "ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬੁਰਾਈ" ਦੀ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਕਰਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, "ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ" ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

XXX XXX XXX

20. [...] ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨਾ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰੱਖੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

[ਇਹ ਵੀ ਵੇਖੋ: ਦਵਾਰਕਾਦਾਸ ਮਾਰਫਤੀਆ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਟਰੱਸਟੀਜ਼ ਆਫ਼ ਦ ਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਬੰਬਈ: (1989) 3 ਐਸਸੀਸੀ 293 ਪੈਰਾ 27 'ਤੇ]

46. ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਬਨਾਮ ਖਪਤਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ (1995) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 482 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਸਾਧਨਾ ਜਿਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਹੁਣ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"23. ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜੋ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਾਰਵਾਈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ) ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ, ਇਸਦੀ ਸਾਧਨਤਾ, ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ, ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੁਝ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਤਰਕਹੀਣ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [...]

XXX XXX XXX

26. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨਤਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੱਖੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਵਿਧਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟ੍ਰੇਟ-ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਚਾਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਸਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

47. ਖਪਤਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਗੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਕੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਚਰਿੱਤਰ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ, ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਸਾਧਨਾ ਜਨਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਫਰਜ਼ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੀਆਰ ਤੱਤ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

"27. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ, ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ, ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਤੱਤ, ਜਨਤਕ ਡਿਊਟੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ, ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੋ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਜਬ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਜਾਂ ਤਰਕਹੀਣ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਡਿਊਟੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXX XXX XXX

29. [...] ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਜਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਹੁਣ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [...]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

48. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਲੇਖਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ (ਕੁਮਾਰੀ) ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 212 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸਦਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਹ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

"22. ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜਨਤਕ ਭਲੇ ਲਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਹੀ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਲ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਐਕਟ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 14 ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕਦੀ।

XXX XXX XXX

24. ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਜੇਕਾਇਲ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਹਾਈਡ ਦੀ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਇਸਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੈ। ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਲੋੜ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਰਾਜ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲਈ ਹੋਣ, ਜੋ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪਿਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਕਾਲ-ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਰਾਜ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫੈਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

XXX XXX XXX

28. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

49. ਵੇਰੀਗਾਮਟੋ ਨਵੀਨ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2001) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 344 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"21. [...] ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ ਕੇਸ [(1977) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 457: ਏਆਈਆਰ 1977 ਐਸ.ਸੀ. 1496] ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤਰਕਹੀਣ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। [...] ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਵੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਾਜਬਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

50. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿੰਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸੀਵਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 657 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਧਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: -

"30. ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਉਪਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੋਈ

ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

51. (2004) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 553 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਏਬੀਐਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਕਸਪੋਰਟ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਗਰੰਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਲੋੜ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

XXX XXX XXX

27. ਸਾਡੀ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ, ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ:

(ਏ) ਇੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ।

(ਬੀ) ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਰਿੱਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ।

(ਸੀ) ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪਰਿਣਾਮੀ ਰਾਹਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਵੀ ਸੰਭਾਲਣਯੋਗ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

52. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਏਬੀ ਐਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਸਾਧਨਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"28. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ। (ਵੇਖੋ ਵਰਲਪੂਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਟ੍ਰੇਡ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ) ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਉਪਲਬਧ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

53. ਨੇਬਲ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ (2006) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 236 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀਮਾ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਧੇਰੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"15. ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਮਾਨਤਾ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ। ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਧੇਰੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ।

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

54. ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜੋਸ਼ੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਕਾਰਪੋਰੇਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 728 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

"69. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਚਰਚਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਮੁਦਰਾ ਦਾਅਵਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਵਿਵੇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ", ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ:

69.1. ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਜੁੜਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ।

69.2. ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਉਕਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

69.3. ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜੋ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

69.4. ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਵਾਦ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

70. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ/ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ/ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

70.1. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

70.2. ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

70.3. ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਬੂਤ ਲੈ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

70.4. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

70.5. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਅਸੁਵਿਧਾ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ

ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ: ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

70.6. ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਖਾਸ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਧਿਰ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

70.7. ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

70.8. ਜੇਕਰ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰ ਅਤੇ ਰਾਜ/ਸੰਦ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਲਈ ਆਮ ਕੋਰਸ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਮ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ।

70.9. ਰਾਜ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਧੁੰਦਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਵਿਧਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਰਅਸਲ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਜਨਤਕ ਤੱਤ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ

ਸਾਧਨਾ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਕਾਰਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

70.10. ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

70.11. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

55. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪਾਵਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, ਜਬਲਪੁਰ ਬਨਾਮ ਸਕਾਈ ਪਾਵਰ ਸਾਊਥਈਸਟ ਸੋਲਰ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, (2023) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 703 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

1. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ: -

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕੱਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"53. [...] ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਧਿਰ ਰਾਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਅਸਲ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਵਧਦੀ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਹੁਣ ਡਾ. ਜੈਕਾਇਲ ਅਤੇ ਹਾਈਡ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦਾ। ਇਸਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ, ਖੁਦ, ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ।[...]

ਇਹ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ii. ਬਰੇਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਗਰਵਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਏਬੀਐਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

iii. ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਰਾਹਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ/ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

(ii) ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: -

ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਨੁਚਿਤਤਾ, ਮਨਮਾਨੀ, ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਗਾੜਿਆ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: -

"iv. ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਦੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ [ਆਰ.ਡੀ. ਸ਼ੈੱਟੀ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇਖੋ]। ਇਹ ਜਾਂਚ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਐਲਾਨ ਟਾਟਾ ਸੈਲੂਲਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

(iii) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: -

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਰਿੱਟ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ (1) ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ (II) ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿਵਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਦੇ ਅਸਲ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: -

"v. ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਜ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

vi. ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ

'ਤੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਚਾਲ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

vii. ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਉਹ ਸਵਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਜੋਂ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸਵਾਲ, ਸਿਰਫ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਰਾਹੀਂ ਉਪਾਅ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

viii. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਏਬੀਐਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੇਖੋ ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜ ਐਂਡ ਰੂਫ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ, ਏਬੀਐਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ-14 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੁਆਰਾ]।

ix. ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸੱਚੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਗਿਲੋਟਿਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਧੂੰਏਂ ਦੀ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

x. ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਹੁੰਚ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਰਿੱਟ ਉਪਾਅ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਗਰਭਪਾਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(iv) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: -

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਰਾਹੀਂ ਰਾਹਤ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਰਾਜ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਉਸ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"xi. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਲੀਲ ਦੇ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜੇ ਦੌਰ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਟਾਲਣਯੋਗ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਧੱਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ/ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਫੋਰਾ ਤੋਂ ਮੋੜ ਦੇਵੇ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਹ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ, ਜੋ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਏਬੀਐਲ ਲਿਮਟਿਡ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੇਕਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਸਲ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜੇ

ਵੀ ਇੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਜ ਇੱਕ ਡੈਕੇਟ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਦੱਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਮੂਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜਾ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਏਬੀਐਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ।

xii. ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਢੁਕਵੇਂ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਇਸਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ, ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ (ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਮਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਲੇਖਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਖੋ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਭੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਟੱਲ ਮੰਤਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ/ਨਿਯਮਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਨੀਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਰਵਾਈ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

(v) ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰ: -

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ (I) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ (II) ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ (III) ਜਿੱਥੇ ਤੱਥ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਇਸਦੇ ਲਿਖਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਠੋਸ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"xiii. ਇੱਕ ਲੋਡਸਟਾਰ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਬਜਾਏ।

xiv. ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਠੋਸ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇ।

xv. ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਉੱਪਰ) ਵੇਖੋ]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

56. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਏਬੀਐਲ (ਸੁਪਰਾ), ਜੋਸ਼ੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪਾਵਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਹਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨੁਚਿਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਰਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਉਪਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ

ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਰਾਜ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਉਭਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

57. ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖਾਸ ਰੂਪਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੰਮ, ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, - ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਮਿਆਰ, ਅਤੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਾਂਗ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਗਠਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਤੱਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਸ ਕਰਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

58. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀਮਾਬੰਦੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

59. ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੇ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

60. ਹੁਣ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ। 07.02.2023 ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ 'ਰੱਦ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ।

61. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਅਤੇ ਸਰਲ ਵਰਤੋਂ ਹੈ।

62. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਭਾਵੇਂ ਟੈਂਡਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭਾਵ, ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਹਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੀ. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਮਹੱਤਵ।

63. ਰਮਨਾ ਦੈਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਏਆਈਆਰ 1979 ਐਸਸੀ 1628 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੁਝ ਮਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਤਰਕਸੰਗਤ, ਗੈਰ-ਪੱਖਪਾਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"ਇਹ ਨਿਯਮ ਧਾਰਾ 14 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਈ.ਪੀ. ਰਾਏੱਪਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1974 ਐਸ.ਸੀ. 555 ਅਤੇ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1978 ਐਸ.ਸੀ. 597 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਕੁਝ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਹੈ; ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ, ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਝ ਮਿਆਰ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਵੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

64. ਦਵਾਰਕਾਦਾਸ ਮਾਰਫਤੀਆ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬਿਆਸਾਚੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਸੀਜੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ) ਰਾਹੀਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.....ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਵਜੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

-

"22. [...] ਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ, ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਚੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਜਾਂ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਵਜੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਰਟਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

65. ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਅਸਲ ਮਹੱਤਵ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ, ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟੈਸਟ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੰਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਵਾਜਬ ਹੈ, ਖੁਦ ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਅਣਜਾਣ ਇੱਕ ਕੰਮ, ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਹਾਸੇ, ਸਨਕ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸ਼ਾਸਨ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੇ ਉੱਚੇ ਹੋਵੋ, ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹਨ।

66. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਵੇਡ ਅਤੇ ਫੋਰਸਿਥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਚਾਰ ਅਰਥ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ"।

67. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਅਚਾਨਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਛੋਟ ਜਾਂ ਕਾਰਟ ਬਲੈਂਚ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਕੀ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸੱਚਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਡਿਊਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ ਉਹ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤਿ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਨੇਕ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕੋਈ

ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲਾਭ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬਦਨੀਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਦੇਖੋ: ਮਹੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਹੋਰ: (1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 279]

68. ਟਾਟਾ ਸੈਲੂਲਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1994) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਲਗਾਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਦੋ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ ਇਸਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਜਬ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਰੁਝਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਰੋਕ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਲਈ ਸੱਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ, ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖੇਡ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਅਰਧ-

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਹਿ-ਸੰਯੋਜਕ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ਼ ਵੇਡਨੇਸਬਰੀ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਬਦਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫੈਸਲੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਬੋਝ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਬਜਟ ਕੀਤੇ ਖਰਚੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

69. ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਕਟ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰਕ ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਜੋ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਤਿਰਛੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

70. ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ, ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕਾਰਨ ਜੋ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੀ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਚਾਲ ਹਨ। ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰਕ ਦੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ, ਸੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਰਕ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਬਦਨੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਤ ਹੈ।

71. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਇਰਾਦਿਆਂ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੁਣ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ii. ਕੀ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ?

72. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ, ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਬਦਨੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ।

73. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕੀ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਹੈ: -

(i) ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ। ਟੈਂਡਰ 'ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਅਤੇ 'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ' ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸਨੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

(ii) ਦੂਜਾ, ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

74. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਕੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬੋਰਡ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

75. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 24.04.2023 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 10 ਅਤੇ 14 ਕ੍ਰਮਵਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"18. [...] ਦਰਅਸਲ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਤਰ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਟੈਂਡਰ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਂਡਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਧਾਰਾ 10 ਅਤੇ 14 ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਈਨਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਨੂੰ ਬੋਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

76. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ 'ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਅਤੇ 'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ' ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬੋਰਡ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਪਹਿਲੂ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

77. ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ 24.01.2023 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੁਸਫੁਸਬਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ।

ਏ. ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ।

78. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾੜੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

1. ਪਿੰਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ ਨਿਊ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰਦੇਵ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ: (2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 215
ii. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ: (2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705

79. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ. 395 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਨੋਟਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਏ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: -

"9. ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੁਝ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਧਾਰਾ 166 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾਲ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਆਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। [...]

10. ਰਾਜ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਰਾਜਪ੍ਰਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਜਪ੍ਰਮੁਖ

ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਰਸਮੀਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਾ ਜਾਂ ਇੱਥੇ, ਰਾਜਪ੍ਰਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [...] ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ "ਆਦੇਸ਼" ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ, ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

[ਇਹ ਵੀ ਵੇਖੋ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਹੈਲੋ ਹੋਮ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੋਸਾਇਟੀ: (2024) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148 ਪੈਰਾ 17 'ਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੋਵਨ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ: (2023) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 807 ਪੈਰਾ 15-17 'ਤੇ; ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀ, ਬਰਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਜੈ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ: (2022) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ 376 ਪੈਰਾ 16 'ਤੇ]

80. ਸੇਠੀ ਆਟੋ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀਡੀਏ (2009) 1 ਐਸਸੀਸੀ 180 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"14. ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਾਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟਿੰਗ ਬਾਹਰੀ ਐਕਸਪੋਜਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗ ਇੱਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟੇਬਲ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

81. ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਤੋਂ ਛੱਡਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨੋਟ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਡੀਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਵੇਂ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਡੀਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨੋਟ ਫਾਈਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨੋਟਿੰਗ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੋਟ-ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮੀਖਿਆ, ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"43. ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਸਰਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਏ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੀ ਨੋਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 77(1) ਅਤੇ (2) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 166(1) ਅਤੇ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 77(2) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 166(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮੀਖਿਆ/ਉਲਟ/ਉਲਟ ਜਾਂ ਉਲਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ।

XXX XXX XXX

52. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨੋਟਿੰਗ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਾ 77(2) ਅਤੇ 166(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨੋਟਿੰਗ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਹਤ ਮੰਗਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟਿੰਗ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸੇ

ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ/ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

[ਇਹ ਵੀ ਦੇਖੋ: ਉੱਤਰਾਂਚਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵੈਸ਼ : (2011) 8 ਪੈਰਾ 24 'ਤੇ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 670]

82. ਪਿੰਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਣ-ਸੰਚਾਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟ-ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿੰਗ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੱਕ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"36. [...] ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਨੋਟਿੰਗ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟਿੰਗ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿੰਗ(ਆਂ) ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ(ਆਂ) ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਣ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਜਾਂ/ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

83. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਸਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੋਟਿੰਗ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿੰਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਨੋਟ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ, ਬਦਲਣ, ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ।

84. ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਪਰੀ ਚਿੰਚਵਾੜ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

85. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਚੈਨਲ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਜਾਂ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗ ਜੋ ਉਸ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

86. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ਼ੰਕਰ (1987) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 34 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਚ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"11. ਇਸ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਨ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ

ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਫਾਈਲਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਜਾਂ ਨੋਟਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣਗੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਤਮ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹੀ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

87. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਸਾਡੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਏ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਜਾਂ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

88. ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਮਣ ਦਯਾਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"10. [...] ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਚੱਜਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। [...]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

89. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਥਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

90. ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਬਾਰੇ ਕੇਐਮਡੀਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ - ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੁਸਫੁਸਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਟਕਰਾਅ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਬਾਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

91. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੀ।

92. ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗ ਦੇ ਨੋਟ #91 ਮਿਤੀ 30.12.2022 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ 01.12.2022 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਵਜੋਂ ਇੰਚਾਰਜ ਮੰਤਰੀ ਸਨ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ "ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈ ਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ"।

93. "ਕੰਮ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ" ਸ਼ਬਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੀਤੀਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

94. ਨੋਟ #95 ਮਿਤੀ 10.01.2023 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ।

95. ਨੋਟ #97 ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ - "ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ"। ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ।

96. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੋਟ #108 ਮਿਤੀ 24.01.2023 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਿਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੋਟ #109 ਮਿਤੀ 02.02.2023 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਅਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ।

97. ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਤੋਂ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਦੀ ਰਾਏ ਅਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਝਿਜਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ।

98. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 07.02.2023 ਦਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਸਕੇ, ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

99. ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਵੇਕ ਜਾਂ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

100. ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 01.12.2022 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ।

101. 30.12.2022 ਦੇ ਨੋਟ #91 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ।

102. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੋਲ ਰਹੇਗਾ।

103. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਅੰਡਰਪਾਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਵਸੂਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਹਾ।

104. ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ 24.01.2023 ਨੂੰ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਸਮਝੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੇ।

105. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਬਦਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ 1 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੇ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ 'ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ' ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ।

106. ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 01.12.2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ:-

(i) ਪਹਿਲਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗਾ।

(ii) ਦੂਜਾ, ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਕੈਰੇਜਵੇਅ, ਸੜਕਾਂ, ਭੂਮੀਗਤ ਡਰੇਨੇਜ ਆਦਿ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਢਾਂਚਾਗਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਹੀ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟੈਂਡਰ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੜਕਾਂ, ਕੰਧਾਂ, ਫਰਸ਼ਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਫਿਕਸਚਰ ਅਤੇ ਬਾਗਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ।

(iii) ਤੀਜਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਸੌਂਪਣ ਕਾਰਨ "ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ" ਦੇ ਰੁਖ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸੇ ਅੰਡਰਪਾਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਨਵਾਂ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕੇਐਮਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

107. ਇਹ ਸਿਰਫ 16.09.2023 ਨੂੰ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਢਾਂਚਿਆਂ ਲਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਵੇਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਕੇਐਮਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਥਿਤ 'ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ' ਦੇ ਕਾਰਨ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ, ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ।

ਬੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

108. ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਝਿਜਕ ਨੋਟ #97 ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: -

"ਨੋਟ #97

[...] ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟੈਂਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਦੇਣ ਤੱਕ ਨਿਯਮਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਈ ਐਂਡ ਐਮ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਏਜੰਸੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਅੰਡਰਪਾਸ ਤਾਲੇ ਅਤੇ ਚਾਬੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

16/01/2023 ਸ਼ਾਮ 04:38 ਵਜੇ

ਸ਼ੁਭੰਕਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਸੀਈ

(ਆਰ ਈਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

109. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਬੇਤੁਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ-ਨੋਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਖੁਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਡਲ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੀ ਅਤੇ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"ਨੋਟ # 88

[...] ਇਸ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਕੇਐਮਡੀਏ ਨੋਟ # 49 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 90.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ 5% ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 62,67,110/- ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [...]

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮਾਡਲ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਦਰ ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰਡਿੰਗ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। [...]
29/12/2022 ਦੁਪਹਿਰ 02:52

ਸੰਤਾਨੂ ਪਾਤਰਾ ਐਸ.ਈ.
(ਆਰ.ਈ.ਬੀ.ਆਰ.ਡੀ.ਜੀ.) (ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ.)

ਨੋਟ # 89

[...] ਹਰ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਆ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਗਤ 5% ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਆਦਿ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਸਾਲਾਨਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਾਗਤ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਧੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਲਾਭ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। [...]
30/12/2022 ਸ਼ਾਮ 05:54 ਵਜੇ

ਸ਼ੁਭੰਕਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਸੀਈ
(ਆਰਈਬੀਬੀਆਰਡੀਜੀ) (ਕੇਐਮਡੀਏ)"

110. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੀਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਚ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

111. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਪੁਰਦਗੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫਾਈਲ ਨੋਟਿੰਗ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਦੂਰੋਂ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉੱਚ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਖੁਦ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਇਸਦੇ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੀ। ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਤੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ, ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ।

112. ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਜੇਕਰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਮਾਲੀਆ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਟੀ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਰਿਐਲਟੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1141 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਨਤਕ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ 'ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ' ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਨਤਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਤ ਵੀ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: -

"58. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਦਾਅਵਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸਮਝ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

113. (1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਬਸੰਤਕੁਮਾਰ ਰਾਧਾਕਿਸਨ ਵੋਰਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਬਨਾਮ ਬੰਬੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਜ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"20. ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ, ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਵੇਂ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਵੇਗਾ। [...]"
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

114. ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪਾਵਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਰਾਂ ਘੱਟ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"88. ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫਿਰ ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੇਣ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਗੁਣਾਤਮਕ ਰਾਜ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੇਸ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਉਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਰਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਰਾਜ ਲਈ ਘੱਟ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਮਾਰਕੀਟ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਰਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 182 ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

89. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

115. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਰਪੱਖ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣ। ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

116. ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ

ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

117. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡਿਊਟੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਂਡ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

"16. [...] ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬੋਝਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਾਬ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਦਮ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅਵਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਰਸਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਪਣੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗਤਾ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਈਡਿੰਗ ਫੋਰਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

118. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਧ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਕਿਵੇਂ ਸੀ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਧ ਲਾਇਸੈਂਸ ਫੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ।

119. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਵਰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ

ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਟੈਂਡਰ ਫਲੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹਰੇਕ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ।

120. ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਘੋਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਨੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹੋਵੇ।

121. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਟੈਂਡਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਧਾਰਾ 35 ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਪਤੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਤਮ ਕਰੇ। ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

122. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਕੇਸ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

II. ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ

123. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨਿੱਜੀ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

124. ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਨਤਕ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਹਨ। ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ i) ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ii) ਇਹਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਠੇਕਾ ਦੇਣ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

125. ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਬੋਲੀਕਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਧਦਾ-ਫੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਫੰਡਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅਲ. ਫਰਹੀਮ ਮੀਟ ਐਕਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ (2006) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 382 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ: -

"16. ਕਾਨੂੰਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ, ਇਸਦੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਠੇਕੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ/ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਵਾਲੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਤੀ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਲਾਮੀ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਨਿਲਾਮੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ, ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਲਾਗਤ, ਬਿਆਨਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ, ਆਦਿ। ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ/ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ, ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਨ, ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ, ਸਾਰੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ

ਵਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

126. ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਘਿਣਾਉਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਾਲਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਜੋ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ, ਨੀਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਆਦਿ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।

127. ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਮਨਮਾਨੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸਮਾਪਤੀ ਇਹਨਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿੱਜੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਦੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸ਼ਿਵਾਨੰਦਨ ਸੀ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ (2024) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 799 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਾਅਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"18. ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ

ਵਾਅਦਾ ਜਾਂ ਪਿਛਲਾ ਆਚਰਣ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ, ਆਪਣੇ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਿਵਾਜ, ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ

XXX XXX XXX

45. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰੀਵ ਆਧਾਰ ਫੈਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਇਕਸਾਰ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

128. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਵੈਧ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਬਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਉੱਦਮਾਂ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਨਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

129. ਅਸੀਂ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਰਾਜ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦਾਖਲ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਸੱਚੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਂਡਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣਾ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ 'ਤੇ ਹਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਐੱਚ. ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਟਾ

130. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਕੇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ-ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 07.02.2023 ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

131. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੰਧਤ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਢਾਂਚੇ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ।

132. ਕਿਉਂਕਿ, ਅਸੀਂ 07.02.2023 ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਅਨੁਮਾਨਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੀਜੀ-ਧਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਈ.ਐਮ. ਬਾਈਪਾਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜਿਹੇ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

133. ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 16.09.2023 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਡਰਪਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਮ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕੇ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ।

134. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਤੀ 07.02.2023 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

135. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ (ਐੱਸ.), ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ